

Протидія злочинності неповнолітніх

Зеленянська О.І., курсант 304 навчальної групи ННІ №1 НАВС.

Науковий керівник: завідувач кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового документування, кандидат юридичних наук **Марков М.М.**

Соціальні умови життя зумовлюють появу злочинності, особливо, їх різка зміна. Злочинність часто ототожнюють з хворобою суспільства, побічним продуктом цивілізації, деякі знаходять закономірність в її появі. Загалом, не заперечуючи її соціальну природу, у науці феномен злочинності нерідко характеризують як наслідок хибного розвитку суспільства: крайній, найбільш небезпечний вид соціального відхилення; соціальна патологія, яка має високий ступінь суспільної небезпечності. Суспільство гостро реагує на погіршення соціальних умов, що сприяє появі різних видів злочинців. Через свою психічну уразливість, зумовлену віковими особливостями, неповнолітні можуть потрапити під негативний вплив, що відобразиться на подальшій поведінці неповнолітнього.

Законодавство вирізняє вікові особливості дитини, вживаючи терміни «неповнолітній» чи «малолітній». Категорія «малолітній» законодавцем виділяється для диференціації покарання за вчинений злочин щодо таких осіб. Для інших наук таке уточнення не потребується, через що неповнолітньою вважається будь-яка дитина, що не досягла вісімнадцяти років. Отже, дитина вважається неповнолітньою у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років. Також це пов'язується з віком настання кримінальної відповідальності.

Розглядаючи кримінологічну характеристику злочинності неповнолітніх, можна виділити такі особливості, як загально-кримінальна спрямованість, вчинення злочинів при хизуванні перед однолітками, вчинення злочинів в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, групові злочини. Для злочинності неповнолітніх характерною особливістю є підвищена латентність. Часто алкоголізм чи наркоманія утворюють безпосередній мотив учинення злочину різної спрямованості.

Попередження злочинності в кримінології охоплює в себе такі поняття як профілактику, припинення, запобігання. Попередження злочинності буває двох видів: а) загально-соціальне попередження – це комплекс перспективних соціально-економічних і культурно-виховних заходів, які спрямовані на подальший розвиток і вдосконалення суспільних відносин, усунення водночас причин злочинності тощо; б) спеціально-кримінологічне попередження – це сукупність напрямів боротьби зі злочинністю, змістом якої є різноманітна робота державних органів, громадських організацій і громадян по розробці і реалізації заходів, пов'язаних з усуненням негативних явищ і процесів, які породжують злочини та сприяють їх скоєнню, а також недопущення їх здійснення на різних стадіях кримінальної діяльності. Отже, загально-соціальний рівень дозволяє підвищити правосвідомість неповнолітніх.

Про причетність неповнолітнього до вчинення кримінального правопорушення свідчить наступне: невеликі за розміром сліди рук та ніг (взуття) маленького розміру; невеликий кут розвороту стопи; ширина кроку більше, ніж у дорослих; сліди, залишені взуттям, що актуальне для неповнолітніх; розмірні характеристики та особливості слідів зубів (у дітей зубна дуга мала й нерідко поряд із молочними зубами є кінчики постійних зубів); розмірні характеристики слідів губ, за попереднім дослідженням яких на місці події можуть бути зроблені ймовірні висновки про вік особи (повнолітня чи дитина); сліди чола, підборіддя, щік, носу, інших елементів зовнішності, залишені на твердій гладкій поверхні виконаний напис, за місцем розташування та змістом якого можна визначити приблизний зріст виконавця, приналежність до групи, організації тощо, інтелектуальний рівень, за почерком – приблизно в якому класі навчається тощо. Отже, за наявності таких слідів можна говорити, що до скоєння злочину причетний неповнолітній.

Досвід діяльності працівників Національної поліції при розшуку неповнолітніх свідчить, про необхідність опитування мешканців будинку, де мешкав неповнолітній, та мешканців сусідніх будинків. Спираючись при цьому на показання осіб, які могли знаходитися поруч з дітьми чи спостерігати з вікон за ними, наприклад домогосподарок чи пенсіонерів, осіб, що вигулювали собак. Здійснюючи заходи з розшуку дітей необхідно використовувати весь арсенал методів ОРД. Одним з актуальніших є оперативний огляд. Якщо дитина перед зникненням знаходилася у дворі будинку чи на прилягаючій до нього місцевості, необхідно в першу чергу зробити огляд всіх місць, куди дитина могла потрапити, не усвідомлюючи небезпеки для свого життя. Як показує досвід діяльності оперативних працівників поліції огляду піддається вся прилягаюча територія, підвали і горища

будинків, люки підземних комунікацій, ємкості з різними речовинами, зруйновані будинки, інші споруди, штабелі дров, вигрібні ями, розташовані поблизу водойми, заболочені місця, тільки викопані траншеї, кар'єри по розробці піску, глини. Отже, опитування може виявити інформацію не тільки про місце знаходження дитини, а й про осіб, з якими вона спілкується.

Не зайвим в таких випадках буде перевірка медичних установ, комп'ютерних клубів, залів ігрових автоматів, кінотеатрів, місць масового скупчення людей та інші місця де можна займатися жебрацтвом.

Таким чином, злочинність неповнолітніх, в умовах політико-економічної кризи, що виникла внаслідок проведення антитерористичної операції на сході нашої країни, постійно зростає. Для протидії проявів злочинності неповнолітніх необхідно розробляти нові заходи загально-соціального та спеціально-криміналістичного спрямування, що актуальні в наявних умовах.

За допомогою виявлення слідів, що ознаками можуть належати неповнолітньому, можна ідентифікувати його особу. Певні особливості слідів, залишених неповнолітнім, здатні значно полегшити його розшук. Опитування та оперативний огляд місця події можна вважати найбільш ефективними методами ОРД при розшуку неповнолітніх. Завдяки застосуванню таких методів можливе встановлення оточення неповнолітнього та роду його занять, що також може скорегувати подальший напрямок його розшуку.